

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE OWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:3

Onder redactie van **Dr. K. Schilder, Dr. C. Tazelaar en Prof. Dr. J. Waterink**

Medewerkers: Dr. H. A. van Andel, Solo; Dr. R. E. van Arkel, Utrecht; Dr. Henry Beets, Grand Rapids; Dr. C. Bouma, 's-Gravenhage; Dr. K. Fernhout, Vreeland; Prof. Dr. F. W. Grosheide, Amsterdam; Prof. Dr. T. Hoekstra, Kampen; Dr. G. Keizer, De Steeg; Dr. B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr. S. O. Las, 's-Gravenhage; Dr. J. W. Marmelstein, Amsterdam; Dr. F. C. Meijster, Rotterdam; G. Meima, Groningen; Dr. A. Ringnalda, Ermelo; Dr. J. C. Rullmann, Wassenaar; J. Strikwerda, Dordrecht; Dr. J. Thijs, Zwolle; Dr. J. Veldkamp, Hilversum; Prof. Dr. D. H. Th. Vollenhoven, Amsterdam; Dr. J. de Vries, Tilburg; Dr. J. D. Wielenga, Franeker; Mr. J. A. de Wilde, 's-Gravenhage.

Stukken voor de Redactie zende men aan den secretaris der Redactie:

Dr. C. TAZELAAR, 2e Const. Huygensstr. 77, Amsterdam.

Drukkers-Uitgevers:

OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes
Tel. No. 58 — Postrekening No. 36000.

Abonnement: f2.50 per halfjaar bij vooruitbetaling.
Voor 't Buitenland f7.50 en voor Ned.-Indië f6.— per jaar.
Advertentiën: 35 ct. p. regel. — Losse nummers f0.15.

INHOUD: Hoofdartikel: Gustaaf Adolf. I. — Uit de Schrift: De bedorven bronwel genezen. (2 Kon. 2:22) — Kerkelijk Leven: Nieuwe Bijbelvertaling. II. — Critiek van Prof. Haitjema. „De onderstelling”. Prot. Chr. Reclasseering. — Opy. en Onderwijs: „Na de Bijbelles”. Eerste Intern. Chr. Schoolcongres, gehouden te Wuppertal-Barmen van 7—10 October 1932. III. — Pop. Wet. Schetsen: Het Chilasme en het Oude Testament. XLVIII. — Muz. Kroniek: Tobias Heinkehr (Haydn). Marcel Dupré en de C.O.V. te Haarlem. — Perschoon. — Kerknieuws.

HOOFDARTIKEL

Gustaaf Adolf.

† 16 November 1632.

I.

De 16de November was het juist driehonderd jaar geleden, dat de Zweedsche koning Gustaaf Adolf, midden in zijn opgaand leven, vol godsdienstige, politieke en militaire strijd, en pas nadat hij door z'n ingrijpen in de Duitse dertigjarige oorlog een wending had gebracht, die de tijdgenoot toenmaals echter nog niet als volkomen beslissend kon beschouwen, de dood vond.

Geen wonder, dat in velerlei kring de driehonderdjarige sterfdatum is herdacht van dezen vorst, een zonnegestalte, van welke kant ge hem ook beziet. En het schijnt niet onredelijk, ook hier in een kort overzicht te trachten aan te geven, welke betekenis dit vorstelijk leven en sterven voor het uiterlijk levensbestaan van het Protestantisme in Duitschland, en indirect ook in andere landen, bijvoorbeeld in Nederland, heeft gehad.

De loopbaan van dezen koning ligt in het tijdvak der zoogenaamde contrareformatie.

Toen de in Wittenberg begomene Hervorming de kerkelijke eenheid van West- en Midden-Europa had gebroken, scheen het eerst, alsof het verlies, dat de oude kerk in prestige en in reële macht had geleden, onherstelbaar zou zijn.

De eerste, werkelijk glorieuze, aanloop der Reformatie was vol van dramatische, en verheffende kracht. Onder de stoute stoelen van Luthers moedige daden in de eerste jaren na 1517, en vooral van zijn vermetele uitingen in z'n drie groote hervormingsgeschriften van 1520, scheen het gehele machtige Roomsche kerkgebouw te verzakken. Juist op dat punt het breektijzer inzetend, waar de bij velen dringend geworden behoefte aan persoonlijke geloofsverzekering zoo pijnlijk in contrast stond met een bijzonder onheilge practijk, n.l. de aflaatzwendel, had Luther weldra, reeds in 1518, 1519 en 1520, de consequenties getrokken. „Was geworden één sterke aanval, die trits van geschriften in 1520: „Aan de Christelijke adel der duitse natie”; „Over de babylonische gevangenschap der kerk”; en vooral: „Over de vrijheid van een christenmens”. Negatief veelal eerst nog: Tegen de financiële exploitatiepraktijken der Roomsche curie; tegen een verworpen geestelijke rechtspraak, die haar moreel gezag verloor; tegen de bedevaarten; tegen het celibaat; tegen de kloosteroverwoekering; tegen de heilighedagen; de priesterpose als middel tusschen God en mensch, enz. Maar ook positief geloofsterrein heroverend, dat verloren scheen te zijn: de rechtvaardigmaking, de deelhebbing aan Christus' verzoening, door het geloof alleen, en: de teruggang van de traditie op Gods Woord.

Na de episode van Worms en de Wartburg, als 't persoonlijk dramatische element voorbijgaat, komt dan nog de tijd van rustiger bezinking en wijde verbreding.

Het was de mooie tijd van het verjongde leven, dat overal opspoot: Dürer bewonderde Luther, Hans Sachs noemt hem, den vernieuwer van het kerklied, de Wittenberger nachtegaal.

Dat eerste begin der Hervorming geeft telkens weer, als Ge u er eenigermate mee bezig houdt, een verheffende aanblik.

Maar: dat schoone gelat versombert en verflauwt later toch wel wat! De Reformatie wordt dan

juist in het land harer geboorte, in Duitschland, meer en meer vereenzelvigd met een politiek streven. En wel met dat der Duitse landsvorsten en stenden. Juist daar smelt de religieuze zaak van het menschenhart weldra samen met de federalistische, politieke zaak der rijksvorsten. Deze zien kans, met hun kerkvorstelijke bevoegdheden er een nieuw regaal bij te krijgen, een soort nieuw vorsten prerogatief. Zoo komt de Hervorming daar in aanraking met de zeer wereldgezinde vorstenpolitiek, en... „aan alle politiek zit een vuile kant, die afgeeft”.

Voor al in Duitschland geraakte de leiding te zeer uit de handen der theologen in die van de vorsten; het Protestantisme werd daar voor een belangrijk deel een militair politiek Protestantisme.

Toch werkte de machtige geestelijke vrijheidsstorm door. Niet in de Romaansche landen van Europa: de kerkelijke hiërarchie had zich daar reeds zeer sterk vertakt, was zeer diep in het volksleven doorgedrongen; en verder was daar de allerergste financiële exploitatie door de curie, al vroeger, van de zijde der wereldlijke overheid, beperkt, zoodat de misbruiken daar niet zoo luide schreeuwden.

Maar in de Noord-Europeesche landen was de overwinning der Reformatie volkomen.

De Roomsche-Katholieke kerk bezweek daar zonder veel strijd, en in Zweden wordt, onder politieke invloed, de Hervorming de zaak der vrijheid.

Zoo heeft de 16de eeuw aan Europa gebracht: twee zones zonder kerkelijke kwestie: één Protestantisch, in 't Noorden, de beide Scandinavische landen; één in 't Zuiden, Italië en Spanje, die op den duur geheel Roomsche bleven. Maar ook: een middenzone, midden-Europa, waarin de kerkelijke kwestie 'tgeheele staatkundige beweeg zal beheerschen. En daar viert dan de contrareformatie haar sterke triomfen. Na 1550 trekt de gesmaalde Roomsche kerk zich in innerlijke, ook geestelijke, krachconcentratie samen: de Hervorming wijst ze af, vele krachten der Renaissance neemt ze op; en met gebruikmaking van alle wapenen des geestes (historische kritiek, controversenleer, systematische bekeeringspraktijk, zoowel als wetenschappelijke dogmatiek), en der reële politieke macht (de Spaansche-Habsburgsche wereldmonarchie) gaat ze over tot de tegenaanval.

In dit licht nu moeten we Gustaaf Adolf zien.

In Zweden was de Hervorming doorgedrongen in de tijd, dat Gustaaf Wasa de grondlegger der nationale zelfstandigheid was geworden. Deze talentvolle politicus van groot formaat had het Lutheranisme tot landskerk gemaakt, zeer waarschijnlijk niet alleen uit zuiver godsdienstige motieven. Maar het werd voor Zweden de nationale vrijheidszaak, toen een vorst uit een tak van het huis Wasa de Poolse koningskroon kreeg, gewillig werktuig der Jezuïeten werd, en daarna Zweden tot het Katholicisme en tot vereniging met Polen trachtte te brengen. Zoo werden de Protestantsche Wasa's de verdedigers der nationale onafhankelijkheid.

Van 1600 af ligt Zweden onder de Luthersche tak van het huis Wasa dus in een zware onafhankelijkheidsoorlog met Polen. Als in 1611 Kareel IX, Gustaaf Wasa's jongste zoon, die zich voor z'n ijk zoo dapper had gewaard, komt te sterven, ziet hij gerust, en z'n bedroefde dienaren op z'n sterfbed nog troostend, op zijn zoon neer: „Die zal het in orde brengen”.

Dat is dan Gustaaf Adolf. Hij is pas 17 jaar. Tegen drie vijandelijke buren moet hij zich handhaven. Tegen twee, n.l. Denemarken en Rusland, voert hij strijd uit politieke machtsmotieven, en voorloopig verkrijgt hij met deze, na enkele jaren, niet onbevredigende vredesverdragen. Maar tegen Polen, het Roomsche bolwerk in Noord-Europa, zooals Spanje het in Zuid-Europa was, wordt Gustaaf Adolfs afweer beheerscht door de godsdienstige tegenstelling. En dat zal over zijn volgende loopbaan beslissen.

Want: de contra-reformatie is aan het winnen! In Duitschland barst in 1618 uit de dertigjarige

oorlog, de heftige botsing van het weer opdringende Roomsche-Katholicisme en het thans in de verdedigende positie geweken Protestantisme. Nog eenmaal weer rekt de Spaansche-Habsburgsche heerschzucht zich uit tot een greep naar de wereldmacht.

De Roomsche keizer Ferdinand II schijnt te zegenen. Hij slaat de Boheemsche opstand neer, gesteund door de Roomsche vorsten, in Liga verenigd.

Maar dan ziet de jonge, Zweedsche monarch, geniaal staatsman, en veldheer, zoowel als vroom geloovig Christen, in z'n noordelijke observatiepost het onweer der roomsche overvelding nader komen, dicht bij de Noord-duitse streken, grenzend aan zijn land en aan z'n zee, de Oostzee, en dan grijpt hij in. Laat ons zien, hoe hij zich aanpakt, en wat hij bereikt. B. EBLING.

UIT DE SCHRIFT

De bedorven bronwel genezen.

Zoo zegt de Heere: Ik heb dit water gezond gemaakt.... 2 Kon. 2:22.

Herinnert ge u het wonder Gods door den dienst van Elisa aan de kwade bron van Jericho verricht? Vroeger was de palmenstad zoo schoon geweest, een paradijs op aarde.

Maar sinds Jozua's dagen lag zij onder een somberen vloek.

De palmen lieten hun dorre blaren hangen. De vroeger zoo weelderige hoven gaven geen goede vrucht meer; de akkers geen welig koren. De herders klagden dat de kudden kwijnen. Onder menschen en beesten heerschten ziekte en dood. Dat alles kwam door het drinkwater uit de bronnen; daar scheen de vloek des Heeren in gemengd als een verderfbrengend gif.

De wel, waar alle fonteynen uit gevoed werden, was bedorven. Wie weet hoeveel arbeid er al aan ten koste gelegd was om verbetering te brengen. Maar niets hielp.

Als nu echter de man Gods Elisa in de stad komt, vragen de inwoners van Jericho hem om hulp. „Zie toch” — zeggen ze — „de woning dezer stad is goed, gelijk mijnheer ziet, maar het water is kwaad en het land onvruchtbaar”. In Oosterschen vorm lag in deze mededeeling een beleefd verzoek tot hulp. Er sprak een vaag besef in dat de Heere alleen kan afwenden den vloek, dien hij over het land bracht.

Toen heeft Elisa onder krachtigen drang Gods het wonder der genezing gewrocht, door zout uit een nieuwe schaal in de fontein te werpen, daarmee predikend dat er maar één macht is die de ellende verhelpt, zegen en welstand hergeven kan, en dat die macht van den Heere alleen is, en zich in zijn liefde en genade openbaart door het woord zijner heerlijkheid.

Aldus werd de bedorven bronwel genezen. Zoo zegt de Heere: „Ik heb dit water gezond gemaakt; daar zal geen dood noch onvruchtbaarheid meer van worden”.

Elisa was dus de eerste profeet die op Gods last een verloren aardse paradijs herhscheppen mocht in een opnieuw bloeiende gaarde en Jericho verlossen van een vloek die meer dan vijf eeuwen had verwoest.

De wereld is na den val in zonden, één groot Jericho geworden: we liggen onder vloek en oordeel; het zijn al wateren des doods die zich over de aarde uitgieten; onze bronnen zijn vergiftigd, waaruit we dagelijks drinken moeten; we hebben den springader des levenden waters verlaten en drinken gretig het verderf uit onze gebroken bakken. Die wateren dreigen met den geestelijken en eeuwigen dood, men drinkt er zich het verderf aan. Bovendien, wat wordt er in onze dagen in het